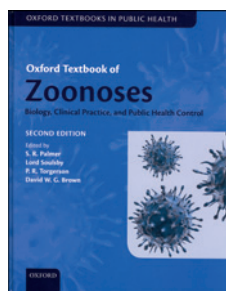

Lærebok om zoonoser

S.R. Palmer, Lord Soulsby, Paul R. Torgerson et al, red.
Oxford textbook of zoonoses
 Biology, clinical practice, and public health control. 2. utg. 884 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2011. Pris GBP 195
 ISBN 978-0-19-857002-8

WHO's definisjon av zoonoser er «sykdommer og infeksjoner som overføres naturlig mellom virveldyr og mennesker». Målgruppen er leger, veterinærer og biologer som vil fordype seg innen zoonoser.

I innledningskapitlet setter bidragsyterne søkelyset på nye utfordringer innen feltet. Siden 1940 har det vært identifisert 340 forskjellige zoonoseutbrudd (bakterier, rickettsia, virus, prioner, protozoer, sopp og helminter), hvorav to virus, hiv og sars, har infisert mennesker for første gang. Det påpekes at det er en økning av zoonoser i verden, utover det som kan forklares ut fra bedret diagnostikk, men det kan delvis tilskrives aidsrelaterte infeksjoner. De siste fem årene har vi sett utbrudd av virus som gir hemoragisk feber (Marburg-virus, Ebola-virus, Lassa-virus), Rift Valley-feber-virus, Chikungunya-virus, pest og pandemisk influensa. Bruk av zoonoser som biologisk våpen, overvåkning, epidemiologi og antimikrobiell resistens som følge av bruk av antibiotika på dyr, er viet hvert sitt kapittel.

De 65 kapitlene som handler om de forskjellige sykdommene, starter med et resymé, med vekt på hva som er nytt når det gjelder det aktuelle patogen, noe som skjerper appetitten på å lese videre. Teksten er stort sett ordnet under følgende overskrifter: historie og bakgrunn (inkludert nåværende status), smittestoffet (taksonomi, patogenitet, livssyklus, økologi, immunitet, vaksiner og diagnostikk), molekylære og genetiske aspekter, verter, epidemiologi og forebygging og kontroll.

Noe av informasjonen er ordnet i tabeller og grafer. For mange av patogengrupperne er det tatt med fylogenetiske trær. Utbredelseskart er tatt med der det er formålstjenlig, og det samme gjelder illustrasjoner som viser livssyklus. Forlaget har ikke prioritert å lage gode fotoillustrasjoner: Bildene er i lite format, i svart-hvitt og med dårlig oppløsning, men boken gir seg ikke ut for å være et atlas til bruk for identifikasjon av patogener.

Alt i alt fremstår denne utgivelsen som en velredigert lærebok for dem som vil bruke noen måneder på å skaffe seg et grundig overblikk over dette svært omfattende feltet, og det er også en god oppslagsbok.

Tradisjonelt har det i Norge ikke vært så mye samarbeid mellom medisinske og veterinærmedisinske forskningsmiljøer, men formålet er å utvikle en slik tilnærming til utredning og kontroll. Det er verdt å merke seg at det i EUs 7. rammeprogram er bevilget nesten 2 milliarder kroner for perioden 2007–13 til forskning innen «Matvarer, landbruk, fiskeri og bioteknologi», hvor zoonoser er ett av hovedpunktene (1). For leger som vil satse på forskning, kan dette derfor være en viktig bok.

Gunnar Hasle
 Reiseklinikken
 Oslo

Litteratur

1. Forskningsrådet. Food, agriculture and fisheries, and biotechnology. EUs 7. rammeprogram. www.forskningsradet.no/no/Artikkel/Food_Agriculture_and_Fisheries_and_Biotechnology/1182736877543?lang=no [24.10.2011].

Lettfattelig om smittestoffenes økologi

Björn Olsen
Pandemi
 Myterna, fakta, hoten. 222 s, ill. Stockholm: Norstedts, 2010. Pris SEK 161
 ISBN 978-91-1-303171-2

I etterkant av svineinflensapandemien høsten 2009 kom ordet pandemi til å få en ny betydning. Betegnelsen ble «nøytralisert» og sammenfaller ikke lenger utelukkende med ord som død, katastrofe og trussel. Men at ordet også skal assosieres med bakteriers resistensutvikling, slik forfatteren her tar til orde for, er kan hende en utvidelse av begrepet som strekker seg ut over det hensiktsmessige. En mer dekkende tittel kunne vært *Smittestoffenes evolusjonære utvikling som følge av menneskeskapt økologiske betingelser*, men da ville utgivelsen neppe nådd frem til målgruppen, som er den nysgjerrige allmennheten.

Forfatteren innleder med et kapittel om pandemiske sykdommer og tar opp pandemienes fremtredelsesform relatert til menneskets utviklingshistorie. Deretter følger knapt 100 sider om influensa-virus og -sykdom og i overkant av 50 sider om antibiotikaresistens. Hver for seg er boken godt skrevet, men det kunne gått bedre frem hvordan to så ulike fenomener som pandemi og antibiotikaresistens henger sammen. Riktignok kommer den økologiske betydningen godt frem, men den evolusjonære sammenhengen og betydningen av naturlig og kunstig seleksjon er for summarisk og indirekte. Jeg savner et kapittel om evolusjonær medisin som kunne fylt ut og forklart de gode økologiske betraktningene.

Pandemi er fri for referanser og spesifikk fagterminologi, og eksemplene som brukes, vil være lett gjenkjennbare for den som følger med i massemediene. Dette gjør boken lettlest og til tider tankevekkende – forfatteren makter tidvis å løfte beskrivelsene av vert-mikrobe relasjoner opp til nivået der sammenhenger fremtrer som viktigere enn detaljer. Han viser, bl.a. med basis i egen forskning, at mikrobenes er langt mer mobile enn deres anatomi og fysiologi skulle tilsi – de farer fra kontinent til kontinent via luftige svev, enten ved hjelp av mennesker i fly eller fugler som trekker.

I det hele får forfatteren infeksjonsmedisinen til å fremtre som et økologisk spill med multiple partnere involvert. Og dette perspektivet trenger det medisinske behandlerapparatet og helsemyndighetene å ta inn over seg dersom mikrobiell sykdom skal kunne forebygges utover et individrettet nivå.

Elling Ulvestad
 Mikrobiologisk avdeling
 Gades institutt
 Haukeland universitetssykehus